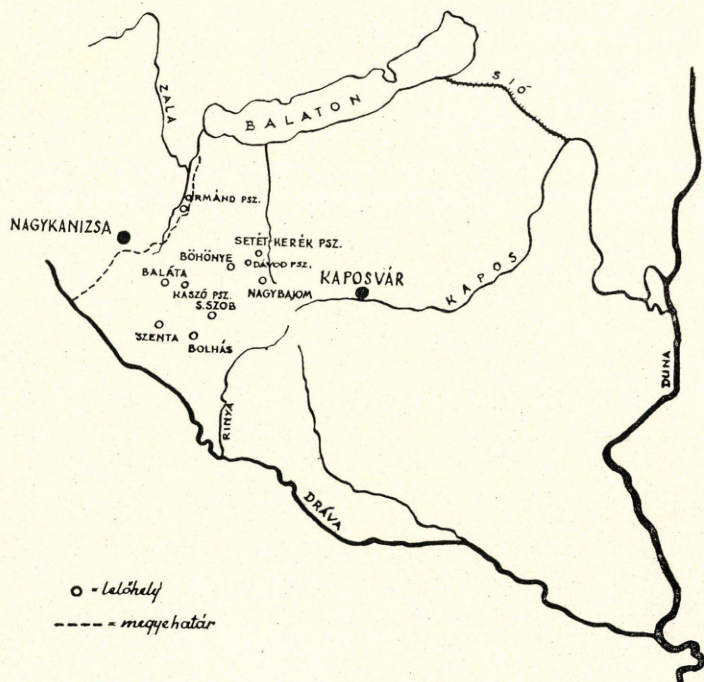


Adatok a keresztes vipera (*Vipera b. berus* L.) somogyi elterjedési viszonyaihoz

Írta : MARIÁN MIKLÓS, Kaposvár

Állattani irodalmunkban egészen 1928-ig nem találunk adatot a keresztes vipera somogyi előfordulásáról. Ekkor egy lelőhelyet, a kaszópusztait ismerteti irodalmunk. Miután várható volt, hogy Somogyban nem egy lelőhelye van, hanem nagyobb területen él, tervbevettem e kigyófaj somogyi elterjedésének kutatását. Az elmúlt három esztendőben végzett vizsgálataim eredményéről az alábbiakban számolok be.

A Dunántúli-Dombvidéken az első *Vipera berus* példányokat 1919—21-ben Vasvári Miklós gyűjtötte be a zalamegyei Ormándpusztán. Ezeket Fejérváry Géza ismertette (1923). Vizsgálataim alapján megállapítható, hogy ez a lelőhely tulajdonképpen a



A *Vipera berus berus* L. elterjedési területe Somogyban

somogyi elterjedési terület legészakibb határát jelzi. (Ormándpuszta közvetlenül Somogy megye északnyugati határán fekszik.) 1927-ben Kaszópusztán D u d i c h E n d r e, É h i k G y u l a és V á s á r h e l y i I s t v á n találták meg. A Nagybajom melletti Dávodi-erdőben 1952-ben mutattam ki. 1952 és 1955 között azután begyűjtöttem, illetőleg megfigyeltem Setétkerékpusztánál, a Baláta-tó természetvédelmi területen, Kaszópusztá tágabb környékén, a Somogy-szob közelében elterülő Bórdeci- és Kűvölgyi-erdőben, a Bolhási-erdőben és a szentai vasútállomás közelében.

E lelőhelyeket térképen feltüntetve megállapítható, hogy azok mintegy 330 km² összefüggő területen fekszenek (I. sz. vázlat).

A *Vipera berus* somogyi előfordulása — eddigi ismereteink szerint — szigetszerű. Nincs összefüggésben más tájak előfordulási helyeivel. Somogytól északra legközelebb csak a Hanságban, délkeletre a Duna—Dráva háromszögben, délre Észak-Jugoszláviában és nyugatra Ausztriában található. Területünkhöz legközelebb jugoszláviai lelőhelye esik. 1930-ban Murszombat-hely (Murska Sobota) közelében gyűjtötték.*

A tárgyalt kígyók méreteit az 1. és 2. táblázat mutatja.

Az alábbiakban 31 megmért példány alapján összehasonlítom a Somogyi-halomvidéken élő *V. berus* legfőbb adatait a hegyvidéken élőkével. Az összehasonlítás alapjául M é h e l y n e k (1897) Magyarország kurtakígyóiról írt monográfiájában közölt adatokat használok. Ezek a Kárpátokban és Erdélyben, tehát hegyvidéken begyűjtött 29 kígyóra vonatkoznak. (M é h e l y adatait a saját adataim után zárójelben közlöm.)

A somogyi hímek feje hosszabb, a nőstényeké viszont rövidebb, mint a hegyvidékieké. A fej alakjának a nemekre jellemző különbsége tehát vidékünkön jobban mutatkozik. A fej hosszú- és rövid-tengelyének aránya a hímeken 1,90 : 1—1,42 : 1 (1,72 : 1—1,53 : 1), a nőstényeken 1,53 : 1—1,20 : 1 között ingadozik (1,52 : 1—1,27 : 1).

A farok valamivel hosszabb a somogyi példányokon, mint a hegyvidékieken. A hímek farokhossza 6,2—7,9-ed része (6,7—8,9), a nőstényeké 8,1—9,6-od része a test hosszának (8,5—12,4). A hosszabb faroknak megfelelően a farokpajzsok száma is nagyobb. Hímeknél 34—46 (32—40), nőstényeknél 29—32 (24—32).

A fej pajzsaiiban és pikkelyeiben is mutatkozik eltérés a tipikus alakétól :

A homlokpajzs (scutum frontale) néha két vagy három részre tagolódik. A falpajzsok (scuta parietalia) elég állandók. Csak egy esetben figyeltem meg több darabra való tagolódásukat és kétszer, hogy a mögöttük levő pikkelyekkel összeolvadtak. Sok példány (17 állat) mindkét falpajzsán kis félhold alakú árok van, amely rendszerint hátra, néha előre hajlik.

A legerdekesebb eltérést a szem alatti pikkelysor (scuta subocularia) mutatja. A megvizsgált példányok több mint felén (17 példányon) a szem alatt nem egy pikkelysor van, mint a tipikus példányokon. Két példányon két teljes pikkelysor (16. és 27. példány), kilenc példányon pedig a szem közepe alatt egy pikkely van ugyan, de attól előre és hátra a fej mindkét oldalán kettős pikkelysor van (3., 12., 14., 15., 17., 19., 24., 25., 31. példány). Öt példánynál az egyik oldalon, vagy az egyik oldal felén, kettős a szem alatti pikkelysor (7., 11., 12., 18., 22. péld.). Meglepő, hogy a begyűjtött állatok ilyen nagy százalékánál tapasztalható a kettős pikkelysor megjelenése, amelyet M é h e l y is, S c h r e i b e r is csak ritka kivételnek tartott. Ez a jelenség azért is figyelemreméltó, mert a kettős subocularis pikkelysor a *Vipera aspis* L., illetőleg a *Vipera berus* var. *bosniensis* Boettg. egyik jellemző bélyege. A *Vipera aspis* előfordulása hazánkban kizártnak tartható, miután elterjedési területe (Németország nyugati fele, Franciaország) messze esik tőlünk. Olyan példány sem került még elő területünkről, amelynek megvan a kettős subocularis pikkelysora és a törzsön futó pikkelysorok száma 23 lenne, ami a var. *bosniensis*re jellemző. Így az eddig begyűjtött példányok alapján a *V. berus* területünkön gyakoribb egyedi eltérésének kell tekintenünk a kettős szem-alatti pikkelysor megjelenését. (Amennyiben a további gyűjtések folyamán nagyobb példányszámú állatnál nagy százalékban találunk kettős subocularis pikkelysört viselő példányokat, úgy egy helyi alak kialakulására gondolhatunk.)

A somogyi példányok törzspikkelyei megegyeznek a hegyvidékiekével abban, hogy 21 sorban helyezkednek el. Különböznek azonban annyiban, hogy a megvizsgált példányok

* A Ijubljana-i múzeum levélbeli közlése.

1. táblázat

A fark és a testhosszúság aránya

A példány száma	Lelőhely	A test hossza, mm	A fark hossza,* mm	A fark-hossz és a test-hossz aránya	A fark-pajzsok száma	Ivar	Jegyzet
1	Setétkerék psz.	611	97	6,2	46	♂	Prester. Adult.
2	Kaszó psz.	623	97	6,4	41	♂	Prester. Adult.
3	Baláta-tó	520	80	6,5	40	♂	Prester. Adult.
4	Baláta-tó	480	72	6,6	37	♂	Semiadult.
5	Baláta-tó	570	85	6,7	43	♂	Prester. Adult.
6	Somogyszob	590	88	6,7	39	♂	Prester. Adult.
7	Nagybajom	583	85	6,8	39	♂	Prester. Adult.
8	Somogyszob	192	28	6,8	39	♂	Juv.
9	Somogyszob	385	56	6,8	39	♂	Prester. Semiadult.
10	Somogyszob	227	33	6,8	38	♂	Juv.
11	Somogyszob	498	72	6,9	41	♂	Prester. Adult.
12	Kaszó psz.	498	72	6,9	38	♂	Prester. Adult.
13	Somogyszob	440	62	7,0	38	♂	Prester. Semiadult.
14	Nagybajom	565	79	7,1	37	♂	Prester. Adult.
15	Baláta-tó	210	29	7,2	40	♂	Juv.
16	Nagybajom	510	70	7,2	39	♂	Prester. Adult.
17	Baláta-tó	590	80	7,3	36	♂	Prester. Adult.
18	Somogyszob	185	25	7,4	37	♂	Juv.
19	Somogyszob	210	27	7,7	38	♂	Juv.
20	Somogyszob	210	27	7,7	37	♂	Juv.
21	Kaszó psz.	622	79	7,8	37	♂	Prester. Adult.
22	Baláta-tó	213	27	7,8	34	♂	Juv.
23	Ormánd psz.	660	83	7,9	34	♂	Prester. Adult.
24	Somogyszob	212	26	8,1	29	♂	Juv.
25	Somogyszob	255	31	8,2	29	♂	Juv.
26	Nagybajom	577	69	8,3	32	♂	Prester. Adult.
27	Kaszó psz.	570	67	8,5	32	♂	Prester. Adult.
28	Baláta-tó	598	70	8,5	31	♂	Adult.
29	Somogyszob	412	46	8,9	31	♂	Semiadult.
30	Baláta-tó	210	23	9,1	31	♂	Juv.
31	Baláta-tó	212	22	9,6	29	♂	Juv.

mintegy harmadánál (11 példánynál) a ventralis oldal felé eső szélső pikkelysorok is egyenlően örmösök. (A hegyvidéki példányokról Méhely azt írja, hogy e pikkelysoraik egészen sima felületűek.)

A haspajzsok száma 134—147 (142—154) között mozog.

Színezetben a kezeim között levő somogyi példányok határozott eltérést mutatnak a Méhely által ismertetett hegyvidéki alaktól. Ennek hímjei ugyanis mindig szürkék, a nőstények pedig barna színűek. A somogyi példányoknál viszont az ivari dimorfizmus a színezetben nem nyilvánul meg. A hát alapszíne kifejezett korban mindkét nemből barna, vagy néha vörösbarna. E tulajdonságukban megegyeznek tanulmányozott viperáink a Schreiber által Németországból (Fichtel hegység) és Olaszországból ismertetett példányokkal. Egészen fiatal korban azonban a kis állatok is a tipikus *V. berus* színeket mutatják, de ekkor sem mindig az ivarokra jellemző színruhát hordják. Bizonyítja ezt a következő megfigyelésem: Egy terhes *prester* varietas 11 kis állatot „szült” terráriumunkban. Közülük 7 hím volt, de csak egy viselte a hímekre jellemző szürke színű pikkelyruhát, a többi barna, drapp, vagy vörös színű volt. A 4 kis nőstény közül viszont egy a hímek szürke színét mutatta, a többi barna, vagy vöröses volt. (Hazai és külföldi terráriumi megfigyelések szerint a fiatal *prester* varietáshoz tartozó állatok a második évben, vagy később az öregek fekete színét veszik fel.

* Az alfelpajzs szabad szélétől mérve.

2. táblázat

A fej méretei

A példány száma	Leőhely	Ivar	A test hossza, mm	A fej hossza, mm	A fej szélessége, mm	A fej hosszú és rövid tengelyének aránya	Jegyzet
12	Kaszó psz.	♂	498	19	10	1,90 : 1	Prester. Adult.
23	Ormánd psz.		660	26	14	1,85 : 1	Prester. Adult.
17	Baláta-tó		590	23	13	1,76 : 1	Prester. Adult.
8	Somogyszob		192	14	8	1,75 : 1	Juv.
19	Somogyszob		210	14	8	1,75 : 1	Juv.
4	Baláta-tó		480	19	11	1,72 : 1	Semiadult.
14	Nagybajom		565	19	11	1,72 : 1	Prester. Adult.
16	Nagybajom		510	19	11	1,72 : 1	Prester. Adult.
3	Baláta-tó		520	22	13	1,69 : 1	Prester. Adult.
21	Kaszó psz.		622	22	13	1,69 : 1	Prester. Adult.
5	Baláta-tó	♂	570	20	12	1,66 : 1	Prester. Adult.
10	Somogyszob		227	15	9	1,66 : 1	Juv.
18	Somogyszob		185	13	8	1,62 : 1	Juv.
2	Kaszó psz.		623	24	15	1,60 : 1	Prester. Adult.
6	Somogyszob		590	24	15	1,60 : 1	Prester. Adult.
9	Somogyszob		385	19	12	1,58 : 1	Prester. Semiadult.
20	Somogyszob		210	14	9	1,55 : 1	Juv.
22	Baláta-tó		213	14	9	1,55 : 1	Juv.
15	Baláta-tó		210	14	9	1,55 : 1	Juv.
11	Somogyszob		498	20	13	1,53 : 1	Prester. Adult.
7	Nagybajom	♂	583	19	13	1,45 : 1	Prester. Adult.
13	Somogyszob		440	20	14	1,42 : 1	Prester. Semiadult
1	Setétkerek psz.		611	nem mérhető			Prester. Adult.
28	Baláta-tó		598	23	15	1,53 : 1	Adult.
24	Somogyszob		212	14	9,5	1,47 : 1	Juv.
29	Somogyszob		412	19	13	1,46 : 1	Semiadult.
25	Somogyszob		255	14	10	1,40 : 1	Juv.
31	Baláta-tó		212	13	10	1,30 : 1	Juv.
27	Kaszó psz.		570	22	18	1,22 : 1	Prester. Adult.
30	Baláta-tó		210	12	10	1,20 : 1	Juv.
26	Nagybajom		577	nem mérhető			Prester. Adult.

A vizsgált példányok zegzúgosan futó hátszalagja sötétbarna. Sokszor csak alig üt el az alapszíntől. Frissen vedlett állatokon, vagy a bőrt megnedvesítve azonban rendszerint eltűnik. Nyolc példányon (4., 15., 18., 20., 24., 25., 28., 31. péld.) a zegzúgos szalag a törzs hátsó harmadában megszűnik és helyette keresztsávok díszítik a hátat a farok kezdetéig néha a farok hegyéig (egyes példányokon a zegzúgos szalag és a keresztsávok a törzs hátsó harmadában felváltva mutatkoznak). A somogyi viperák tehát rajzolatukban is némi hasonlóságot mutatnak a var. *bosniensis*hez.

A hasoldal színe a tipikusokéval nagyjában megegyezik: palaszürke. A fiatalokon lilásbarna. A haspajzsok hátsó szélén fehér pettyek vannak. A farok alsó oldala az utolsó harmadában sárga. Ez a sárga szín több példányon fokozatosan keskenyedő sávban az analis pajzsig fut a farok középvonalában.

Vidékünk *Vipera berusai* között nagy százalékban fordul elő a var. *prester* L. (A megmért 31 példány közül 17 var. *prester*, 6 fiatal pedig *prester* anyától származik, tehát várható a fekete szín felvétele.) Színezete a következő: háta szénfekete, bársonyos fényű. Rajzolat nincs és hosszabb ideig tartó alkoholban való állás után sem tűnik elő rajta. A has palafekete (alkoholban idővel feketeszürkére fakul). A felső ajakpajzsok (scuta supralabialia) mindegyike fehér foltot visel. Az így kialakult fehér foltosor a nyak két oldalán egy, néha két pikkely szélességben végighúzódnak, a haspajzsok külső szélein fehér pettyek alakjában az egész test hosszában folytatódik. Néha egy második fehér foltosor is fellép, amely az előbbiektől befelé a haspajzsok hátsó szélén húzódik, ezek azonban a test második harmadában eltűnnek. A farok alsó oldala utolsó harmadában sárga. A szem irise tűzvörös. Némely példányon az orr-

tetőpajzson (scuta apicalia), az arcorr oldalélén (canthus rostralis) és az állcsúcs pajzson (sc. mentale) is találunk fehér foltot.

A Kárpátmedencében sík-, vagy halomvidékekről eddig még nem kerültek elő ennyire melanotikus alakok. [A Méhely által (1897.) varietas *presterként* ismertetett temesvári példány nem egészen melanotikus alak, mert hátán meglátszik a rajzolat.] Az a tény, hogy a tenger színe felett alacsonyan fekvő, de nedvesebb somogyi élőhelyeken éppúgy teljesen melanotikus alakok élnek, mint a magas hegyekben, megerősíteni látszik azt a feltevést, hogy a melanizmust előidéző számos ok közül az egyik a nedvesebb mikroklíma.

A *V. berus* somogyi élőhelyeit vizsgálva mindenütt szembetűnnek azok az adottságok, amelyek az élőhely alacsonyabb hőmérsékletű mikroklímáját okozzák.

Jellemző lelőhelye vidékünkön a ritkás, lombos vegyeserdő (cser-, gyertyán-, tölgy-, bükkfákkal) tisztásai, ahol nagyobb foltokat alkot a sokszor embermagasra megnövő sas-páfrány (*Pteridium aquilinum*). Ezekben a páfrányosokban elég nedves a talaj és a levegő. Így a hőmérséklet is alacsonyabb. Van azonban elég napsütötte szabad hely is a napozáshoz. Ilyen helyeken találtam Kaszópusztá, Bolhás és Somogyszob környékén.

A Baláta öslápjában megtaláltam viperánkat az égerliget és a fűzláp szárazabb helyein. Szívesen tanyázik az olyan zombékosban (*Caricetum elatae*) is, amely már teljesen kiszáradt és egyik évszakban sem kerül víz alá. Meglepetéssel tapasztaltam ez év tavaszán, hogy a keresztes vipera vízzel borított helyeket is felkeres. Meleg tavaszi napon, 20–25 cm mély vízben álló, zombékon sűtkérező fejlett fekete változatot találtam. Ezt a helyet csak a vízben mintegy 3 métert úszva tudta megközelíteni. Talán a zombék vízből kiálló tavalyi száraz levelei csábították sűtkérezőhellyel. Mindenesetre önként kellett a vízbe mennie. Terráriumomban tartott keresztes viperám is, különösen a befogást követő napokban gyakran és elég huzamos ideig fürödnek. E megfigyeléseim alapján nem tartom általános érvényűnek Méhelynek és Blumnak azt a megállapítását, hogy a keresztes vipera jószántából soha nem megy a vízbe.

A somogyi lelőhelyek mind megegyeznek abban, hogy homokos területen fekszenek. Savanyú homok fedi ezt az enyhén hullámos síkságot, amelyet Belső-Somogynak nevezünk. Tengerszint feletti magassága 130 m és 160 m között ingadozik. Szelíd lejtésű, sok helyen ma is csak félig megkötött homokbuckák alkotják a felszínt. A homokbuckák között agyag-foltok fekszenek, amelyek a felettük meggyűlt csapadék- és talajvizet nem engedik át. Az így felgyülemlett vizek alkotják Belső-Somogy lapos fenekű kis mocsaras tavait, lápjait, amelyek környékén találjuk ma kigyónkat. A földfelszín geológiai viszonyaival magyarázhatjuk részben a *V. berus* somogyi szigetszerű fennmaradását. A lápnak nedves a talaja, sűrű a növényzete, nagyobb a párolgása. Mindez biztosítja a talajnak és a levegőnek a *V. berus* által kívánt nagyobb nedvességtartalmát, alacsonyabb hőmérsékletét. A vázolt területen egyébként az évi középhőmérséklet 10,2 °C, az évi csapadékmennyiség 815 mm Nagybjomban, illetőleg Somogyszobon mérve.

A *V. berus* lelőhelyeken mindenütt sok *Lacerta viridist* és *Lacerta agilis* találtam. Ezek fiataljaival táplálkoznak a fiatal viperák. Ugyancsak szépszámmal fordulnak elő ezeken a helyeken apró rágsálók (*Apodemus*, *Microtus*, *Arvicola*) és rovarევő emlősök (*Sorex*, *Neomys*, *Crociodura*), amelyekkel a kifejlett viperák táplálkoznak. Megemlítem itt, hogy terráriumban tartott fiatal keresztes viperám a táplálékul beadott gőtéket (*Triturus vulgaris*) szívesebben fogyasztották, mint a kis gyíkokat (*Lacerta agilis*). (Valószínűleg azért, mert lassúságuknál fogva a gőtéket könnyebben estek zsákmányul, mint a gyorsmozgású gyíkok.) Feltehető, hogy a szabadban is hasonló a helyzet, annál is inkább, mert a kis viperák életének első hónapjaiban a gőtéket már a nedves szárazföldön élnek.

A *Vipera berus* lelőhelyein mindenütt gyűjtöttem a *Coronella austriaca* Laur.-t is. A somogyi viszonyok is megerősítik tehát azt a már több kutató (Méhely, Mojsisovics, Sajóvic) által hangoztatott tényt, hogy a keresztes vipera és a rézszikló ugyanazon a területen együtt is előfordulhat.

Megfigyelésem szerint a *V. berus* Somogyban téli álmából március elején ébred és október közepén vonul el téli pihenésére.

A legtöbb keresztes vipera amint az embert megpillantja menekülni igyekszik. Mindössze talán három-négy esetben várt be helyén összezsavarodva és vágott felém megközelítéskor. Megfogáskor azonban minden esetben vak dühvel vagdalkozik. Vidékünkön sokfelé beszélik, hogy derékmagasságig is felugrik a felfingerelt vipera, én azonban ezt sohasem tapasztaltam.

A keresztes vipera a felsorolt élőhelyeken ma már nem nagy számban található. Az utolsó tizenöt esztendőben tudomásom szerint három embert mart meg Somogyban a vipera. Közülük az egyik belehalt sérülésébe. A balesetek ritkasága nemcsak a viperák aránylag nem nagy számával, hanem azzal is magyarázható, hogy olyan helyeken él, ahol ember keveset jár. Aki pedig arra jár, az erdei munkához szükséges erős lábbelit hord. Állatéletben több

kár esik. Az elmúlt három évben csak Somogyszob környékén két tehén, egy juh és több kutya elhullását okozta viperamarás. (A somogyszobi körzeti állatorvos közlése.)

Összefoglalva a fentieket, megállapítható, hogy a *Vipera berus* Belső-Somogy homokhalmos vidékein, összefüggő területen elhelyezkedő nyolc lelőhelyről sikerült kimutatni. Pikkelyruhában és színezetben több eltérést mutat a tipikusnak ismert alaktól. A színezetben ismeretes ivari dimorfizmus a tanulmányozott somogyi példányoknál nem nyilvánul meg. A *prester* varietas tanúságában található.

Irodalom: Blum, J.: Die Kreuzotter und ihre Verbreitung in Deutschland (Abh. Senck. naturf. Ges. Frankfurt a. M., 1888). — Dely, O. G.: Folgerungen aus der Gegenwart gewisser »dependenter« Arten auf die Zusammensetzung der Herpetofauna (Ann. Biol. Univ. Hung. 2, 1952). — Dudich, E.: Faunisztikai jegyzetek (Álattani Közlem. 25, 1928, p. 44). — Fejérváry, G.: On the occurrence of *Vipera berus* L. in the County of Zala, S. Hungary (Ann. Hist.-nat. Mus. Nat. Hung., 20, 1923, p. 135–140). — Fejérváry — Lángh, A.: Beiträge und Berichtigungen zum Reptilien-Teil des ungarischen Faunen-kataloges (Fragm. Faun. Hung. 6, 1943, p. 92). — Marián, M.: A keresztes vipera fekete változatának (*Vipera berus* var. *prester* L.) somogy megyei előfordulása (Rippl-Rónai Múz. Kaposvár, 1952, p. 1–2). — Méhely, L.: Magyarország kurtakígyói (Math. és Természettud. Közlem., 26, 1897, p. 373–478). — Méhely, L.: A Mecsekhegység és a Kapela herpetológiai viszonyai (Álattani Közlem., 5, 1904, p. 285). — Méhely, L.: Van-e Magyarországon áspiskígyó? (Álattani Közlem., 7, 1902, p. 148). — Méhely, L.: A Barcaság herpetológiai viszonyai. Adatok Brassó sz. kir. város monographiájához (Brassó, 1892, p. 1–80). — Mertens, R. & Müller, L.: Die Amphibien und Reptilien Europas (Abh. Senck. naturf. Ges., 451, 1940, p. 55). — Mertens, R.: Über Reptilienbastarde (Senckenberg, Frankfurt, 1950, p. 127). — Mojsisovics, A.: Zur Fauna von Belle und Dárda II. (Mitth. des naturwiss. Ver. für Steiermark, 1883, p. 164). — Mojsisovics, A.: Über die Geographische Verbreitung einiger west-palearktischer Schlangen (Graz, 1888 p. 41–51). — Radovanovic, M.: Zur Kenntnis der Herpetofauna des Balkans (Zool. Anz., 1941, p. 158). — Sajovic, Gv.: Beiträge zur Reptilienkunde Krains (K. k. Zool.-bot. Ges. Wien, 64, 1914, p. 163–165). — Schreiber, E.: Herpetologia europaea (Jena, 1912, p. 614–623). — Steinheil, F.: Die europaischen Schlangen (Jena, 7, 1927, p. 11–15). — Werner, F.: Die Reptilien und Amphibien Oesterreich-Ungarns und der Occupationsländer (1897, p. 78).

Some Data Concerning the Distribution in Com. Somogy of the Common Viper (*Vipera b. berus* L.)

By M. MARIÁN, Kaposvár

The Common Viper had been known up to now from one locality in Com. Somogy only. Author shows it from seven further collecting localities. He established the fact that all these are situated in an area of about 330 square kilometers. Comparing the snakes collected in the hilly regions of Somogy with those originating from the Carpathians and Transylvania and described by Méhely, some differences can be observed. The head of the male *V. berus* from Somogy is longer, that of the female shorter, the tails being longer in both sexes than in those from the mountains. The appearance of the double row of subocular scales, reported as rare in literature, is rather frequent in the specimens examined (17 of 31). The generally known sexual dimorphism concerning color cannot be established. The males have the same brown color as the females. The var. *prester* occurs in a rather high percentage. Seventeen of the 31 specimens belong to the var. *prester*, whilst six were young snakes of *prester* parents which would have blackened later. One may also meet with wholly melanotic specimens, the color of which is coal black, with the exception of the few white spots of the supralabials and the gular and abdominal shields, as also the yellow color of the tail-end. No such melanotic specimens had as yet been found in the plain or hilly areas of Hungary. The collecting localities are situated at a height of 130–160 meters above sea level, in the vicinity of marshy areas among the sand hills of Inner-Somogy, where the annual mean temperature is 10,2° C., and the annual mean amount of precipitation 815 mm. The characteristic habitats of the common viper in Somogy are: the common brake (*Pteridium aquilinum*) facies under deciduous trees, the drier parts of alder and willow groves, and the dried up sedgy tussocks.